

ТІФОН

Прекрасна земля Елади, прекрасні її квітучі долини, її гори в зеленім клечанні лісів, звідки весело мчать дзюркотливі струмки, зливаючись далі в річки, що несуть свої прозорі хвилі до лазурової морської безодні. А вгорі, над землею і морем, розпросторилася небесна блакить, майже завжди безхмарна, осяяна сонцем.

Море безбережне, безкрає, тільки островів на ньому чимало, менших і більших. А найбільший – острів Тринакрія, що мореплавцям здалеку видний, бо на тому острові височить незвичайна гора – Етна.

Серед осяйної тиші й спокою нараз у безхмарну блакить вириваються з Етни густий дим і темно-червоний вогонь, летять угору уламки скель, каміння, пісок. Увесь острів тоді стугонить і двигтить, і горе смертним

людям, що десь поблизу поставили собі, необачні, оселю. Нажахані, вони тікають чимдуж, бо знають: то знову ремствує і рветься з кам'яного полону вогнедишний велетень Тіфон, покараний неблаганним Зевсом.

А сталося те за сивої давнини, коли боги-олімпійці перемогли титанів, синів Геї-Землі. Могутня богиня не подарувала цієї кривди звитязному Олімпу. Вона народила ще одного, свого останнього сина — стоголового велетня Тіфона, сподіваючись, що він перемаже олімпійських богів.

Такого чудовиська ще ніхто зроду-віку не бачив: напівлюдина-напівзвір, Тіфон мав кошлатий, зарослий волоссям і пір'ям тулуб, що здіймався над найвищими горами, а голова сягала неба. Його довжезні руки простяглися від сходу сонця аж до місця, де сонце заходить, а з широченних рамен зводилися драконячі голови, і було тих голів ціла сотня. З усіх його пащ клубочився чорний дим, з очей палахкотіло полум'я, далеко навсебіч сипались іскри. Замість ніг у чудовиська крутилося й сичало кубло змії, а на спині, наче у велетенського птаха, маяли широченні крила.

Тіфон літав, перекидаючи великі скелі, наче дрібні камінці, пирхав вогнем і здіймав страшенний галас. Кожна його голова нестримно кричала щось по-своєму — то ревля, як голодний віл, то скімлила, як щеня, то свистіла птахом, то сичала змією, то гавкала собакою, то рикала, наче поранений лев, то реготала по-людському.

Той галас почули боги-олімпійці, побачили дим і вогонь. А велетенське чудовисько вже наближалося до верхів'я Олімпу. Кинулися настрахані боги тікати до далекого Єгипту, на ходу міняючи собі вигляд: хто ставав птахом, хто звіром, хто рибою. Всі повтікали, тільки одна сноока Афіна Паллада зосталась.

Гучно залунав з надхмарного Олімпу її голос, глумливий і гнівний:

— Великий Зевсе, батьку всіх безсмертних і смертних! Невже ти ганебно тікаєш, злякавшись тієї потвори? Адже ми — могутні, непереможні боги, тож не сміймо ганьбитись! Згадай про мужність, про честь та хутчій повертайся сюди, на Олімп!

Почув Зевс свою мудру дочку, схаменувся і за мить прибрав уже свого звичайного вигляду. Ставши на колісницю з крилатими кіньми, він повернувся на осяйний Олімп.

Аж захиталася священна гора під ходою розгніваного Громовержця, як той став кидати в Тіфона свої вогненні блискавиці. Від божественного грому пішла жахлива луна на весь світ, збурилося спокійне море, задудніла земля, а небо наче взялося вогнем. Без упину краями його сліпучі Зевсові стріли, що непомірно влучали в стоголову потвору.

Уже смертельно поранений, велетень сичав і кричав, вивергаючи стовпи полум'я і чорного диму. Розлючений, у дикій нестямі, він відривав цілі скелі й шпурляв їх у Зевса. Та скелі розсипалися від блискавиць Громовержця, і кам'яні брили падали на Тіфона.

Спливаючи чорною кров'ю, кинулося чудовисько тікати морем, але Зевс наздогнав його на острові Тринакрія. Гримнув Тіфон на землю, аж вона застугоніла тяжким стогоном і розкололась. У ту безодню, у найглибшу глибіню, скинув звитяжний Зевс свого ворога і завалив те місце високою горою Етною.

Тяжко покараний за своє зухвале змагання з Олімпом, Тіфон, проте, не змирився і раз у раз прагне вирватися з кам'яного полону. Тоді знову двигтять уся земля, з Етни летить угору каміння, а полум'я з Тіфонових пащ сягає високого неба.

Страшений гуркіт докочується далекою луною аж до підземного царства тіней, де завжди панують темрява й тиша. Тоді занепокоєний бог Аїд виїжджає на чорних конях на землю і ретельно обдивляється, чи вона десь не тріснула, чи не проникає світло до його похмурого царства.

Тож і мертвим немає спокою від Тіфона. А на землі zostалися були його страхітливі сини й дочки, що привела йому Єхидна, велетенська напівзмія-напівжінка. Ці страховища: пес Кербер, Немейський лев, Лернейська гідра, пес Ортос і Химера — вже не зважувалися боротись із безсмертними богами, однак для звичайних смертних вони довгий час були справжньою карою, бо нищили і поля, і худобу, і навіть людей. Але згодом могутні герої Геракл і Беллерофонт повбивали всіх Тіфонових нащадків, подарувавши людям спокій і мир.

Над лазуровим морем з його численними островами розпросторилось ясно-блакитне небо, майже завжди безхмарне, осяяне сонцем. Та часом у ту бездонну блакить вриваються чорний дим і вогонь, земля стугонить і море здіймає величезні буруни. То й досі ремствує вогнедишний велетень Тіфон, що не хоче коритися всемогутньому Зевсові.

— А ти любитимеш мене, Ясоне? — ще не вірячи своєму щастю, спитала Медея. — Любитимеш вічно? Поклянись мені тут, у священному гаї богині Гекати.

— Любитиму вічно, клянуся тобі, Медеє! — вигукнув щиро Ясон.

Скільки разів потому він згадував цю свою клятву, згадував у розпачі, в чорній смертельній скруті...

ЯСОНОВІ ПОДВИГИ

Наступного дня, тільки-но з'яснило на небі, всі колхи подалися до Ареєвого поля, зачувши про те, що його має зорати сміливий чужинець, як приборкає Гефестових мідноногих биків. Незабаром прибув сюди з великим почтом і цар Еет, пишно вбраний, у золотому шоломі і з золотими ознаками царської влади.

Водночас на Ареєвім полі з'явилися і всі аргонавти. Попереду йшов Ясон — високий, дужий, стрункий, а тіло його блискотіло і немов променилось — таким воно стало від чарівного Медеїного зілля. Намастившись ним, Ясон відчув небувалу силу в м'язах, а його щит і меч стали від того мастила напрочуд міцні. Зрадів герой і тепер ішов Ареєвим полем так спокійно та гордо, що всі колхи мимохіть милувалися ним.

Зненацька розляглося дике ревіння, таке моторошне, страшне, що навіть звичні колхи сахнулись назад. Тільки в Ясона не затремтів жодний м'яз, ніби він нічого й не чув. Із підземного хліва вискочили мідноногі бики, вони люто ревли, а з їхніх мідних пащ виривався пекучий вогонь.

Та Ясон пішов просто на них, і сталося диво: вогонь не завдавав йому ніякої шкоди, хоч огортав звідусіль, і герой спокійно стояв у вогненному колі та чатував. Знавіснілі бики наставили роги і кинулись на сміливця, та наскочили на щит, мов на камінь. Тричі кидались вони на героя, й тричі не подужали пробити той щит. Тоді могутній, наче юний бог, Ясон схопив їх руками за роги, пригнув до землі, і за якусь хвилю бики були вже в ярмі. Незабаром Ясон стояв уже за плугом і довгим списом, що подали йому аргонавти, поганяв мідноногих биків.

Ніколи не гадав цар Еет, що чужинець приборкає вогнедишних биків, і тепер спохмурнів іще дужче. Та, згадавши про драконові зуби, він лиховісно посміхнувся і звелів прислужникам мерщій принести ті зуби Ясонові, щоб засівав ними зоране поле.

Цілий день ішов Ясон за плугом, поганяючи приборканих, слухняних биків, та кидав у землю драконові зуби. А як стало вже сонце хилитись до заходу, проклав герой останню борозну і розпріг потомлених биків, що одразу ж повтікали до підземного хліва. Аргонавти оточили Ясона і всі разом подалися до річки. Витерши піт на ясному чолі, герой набрав шоломом води і вгамував страшну спрагу.

Та Ясонові не було часу спочивати. Глянув він здалеку на Ареєве поле, а воно все взялося якимись дивними блищиками. Ті блищики

швидко більшали, зростали, і от із землі повитикалися блискучі гостряки мідних списів. Тепер усе Ареєве поле нестерпно блищало. А далі вирости із землі озброєні люди, ціле військо, і, наставивши свої мідні списи та щити, пішли на Ясона.

Герой не розгубився: легко піднявши здоровенну каменюку, яку четверо чоловіків не змогли б навіть підважити, він метнув її аж у середину війська, і там враз знялася колотнеча.

Наче скажені собаки, кинулися землеродні воїни один на одного, кожний гадаючи, що каменюкою його вдарив сусіда. Забули воїни про Ясона і рубали, вбивали один одного, поки все військо було винищене до ноги. Ще й Ясон насамкінець допоміг тому лютому війську полягти незворушно, і незабаром усе Ареєве поле було всіяне трупом. Так страшний буревій, промчавши над лісом, залишає по собі вирвані з коренем ясени і дуби.

Аргонавти гучно вітали Ясона і, як переможця, повели до царя Еета. Але той, нетямлячись із люті, скочив на свою колісницю, рвонув учвал коней і помчав до палацу, а за ним поспішили всі колхи.

ЗОЛОТЕ РУНО

Того ж вечора цар Еет скликав до себе найспритніших прислужників і звелів їм удосвіта зненацька заскочити аргонавтів та всіх живцем спалити разом із кораблем.

Медея, зачаївшись у своїй спочивальні, чула за стінами люті вигуки, брязкіт зброї, і чуйне серце віщувало їй небезпеку. Напевне, батько здогадався про її допомогу чужинцям і тепер її покарає, а Ясонові та його друзям заподіє щось жахливе. Зірвалася Медея з ліжка, в яке була вже вклася спати, схопила свою скриньку з усяким чарівним зіллям і, скрадаючись, босоніж вибігла надвір. Ніч була місячна, ясна, і Медея майнула знайомими стежками через гаї та луки до швидкоплинного Фасісу, туди, де стояв «Арго». Ніхто її не бачив, ніхто не гукнув, тільки з високого зоряного неба дивилася на неї зажурена Селена, богиня-Місяць, і сама до себе казала:

— А, не тільки я страждаю від кохання. Тепер Медея теж відчула його силу і через нього тікає з рідного дому. Дарма що вона чаклунка — те кохання завдасть їй великого горя.

А Медея не думала, що її чекає попереду, — вона поспішала на допомогу своєму коханому. Невдовзі царівна побачила вогнище, яке аргонавти розклали на тому березі річки. Вони щиро веселилися, пили вино і гучними вигуками знову й знову вітали переможця Ясона. Видно, сміливці і гадки не мали про небезпеку, що вже простерла над ними свої чорні крила.

Ясон перший почув голос Медеї і перший опинився біля неї. Розповіла йому царівна, що віщувало їй чуйне серце, і Ясон, хоч і не дуже перейнявся її тривогою, зрозумів: зволікати не можна, треба мерщій здобути золоте руно та тікати з Колхіди.

Вони пішли вдвох — Ясон і Медея — густим Ареєвим гаєм. Ніч у зоряному плащі вже проминула півдороги на небі, сумна Селена сховалася за хмарами, і все довкола огорнула пільма. Але царівна впевнено вела юнака, адже вона не раз блукала тут уночі, шукаючи чарівного зілля, і всі стежки були їй здавна знайомі. Попереду стало щось дивно ясніти, наче там сходило сонце й осявало своїм промінням нічну пільму. Що далі вони йшли, то дужче розгорялася та заграва.

— То мерехтить золоте руно, — пояснила Медея. — Тепер стережись: біля нього чатує вогнедишний дракон, що не знає спочинку ні вдень ні вночі. Он бачиш у темряві дві червоні жарини? То його очі.

Криваво-червоні жарини наче більшали, — мабуть, дракон помітив людей і вже нишком скрадався до них. От на тлі мерехтливого сяйва виникли обриси гидкої потвори. Дракон сунув уперед, витягнувши довгу драглисту шию і висолопивши три язика.

Раптом він люто дихнув вогнем, засичав, і те сичання ніби поповзло по траві слизькими гадюками. Ясонові аж дух перехопило з огиди, а Медея сміливо ступила драконові назустріч. Дивним голосом стала вона кликати собі на поміч підземну богиню Гекату й бога сну Гіпноса. А потім тихо і владно сказала драконові:

— Засни, засни, стуляй повіки і спи.

І дракон, наче сп'янілий від того чарування, справді став ладнатись до сну: перестав сичати, важко простягся на землі, проте очі в нього ніяк не стулялись. Тоді Медея дістала зі своєї скриньки сонного зілля і бризнула ним драконові просто в очі. За мить дракон уже міцно спав, а Медея, виламавши гілочку ялівцю, мазала тим зіллям повіки потвори й увесь час тихо приказувала:

— Спи, спи, спи...

За її знаком Ясон кинувся до золотого руна, зірвав його зі священного дуба і завдав собі на плечі. Медея схопила героя за руку, і вони побігли щодуху назад. Дорогу тепер було добре видно, бо далеко навколо розливалось мерехтливе сяйво від золотого руна, що, мов плащ, укривало Ясона.

Поки дісталися вони «Арго», вже й на світ зайнялося, та навіть у сонячному промінні не тьмяніло чудесне руно. Дивом дивувалися аргонавти, розглядаючи, як воно мерехтить і міниться золотом. Нарешті Ясон згорнув його і сховав на палубі, прикривши рядниною.

— Тепер, друзі, немає часу милуватися цією красою, — сказав стурбовано Ясон. — Здобувши золоте руно, що стане славою нашого краю, ми повинні мерщій рушати додому. Цар Еет швидко дізнається про все і пошле нам навздогін свої кораблі. Тож не гаймо часу!

Аргонавти взялися хутчій ладнати корабель у дорогу, відрізали з обох боків камені-кітви, і звільнений «Арго» полетів, наче білий птах, підхоплений швидким плином бурхливого Фасісу.

ВТЕЧА

Цар Еет справді швидко дізнався і про золоте руно, і про Медеїну втечу. В лютій нестямі він звелів своєму синові Апсірту скликати колхів до берега і сам поспішив туди на конях, що йому колись подарував бог Геліос, його батько. Ніби подих північного вітру Борея, летіли ті коні й за мить примчали царя Еета до берега швидкоплинного Фасісу. А там уже була така тьма-тьменна збройного люду, як жовтого листя на лісовій землі в листопаді.

Усі голосно гомонили, горлали, та враз запала мертва тиша, коли Еет, страшний у своєму нестримному гніві, випростався на колісниці й владно сказав:

— Начувайтесь, колхи! Якщо ви не спіймаєте і не приведете до мене Медеї, щоб я вгамував своє серце лютою помстою, то ви всі відчуєте цю лють на собі. Тож негайно рушайте навздогін за «Арго», а поведе вас мій син Апсірт.

Колхи притьмом кинулися до своїх чорнобоких кораблів, стали їх хутко спускати на воду, а юний Апсірт ще й квапив їх, запалений батьковим гнівом.

Як летять у вирій птахи і немає їм ані числа, ані ліку, так один по одному рушали колхські кораблі навздогін за самотнім «Арго». Він уже встиг щезнути з обрію, і марно найгострозоріші колхи пильно вдивлялись у далечінь — жодної цятки не видно було на безбережному морі.

Тоді Апсірт звелів кораблям роз'їхатись у різні боки і навмання шукати «Арго», а сам із кількома кораблями швидко подався попід північним берегом туди, де лежить Скіфія, дика країна. Як Апсірт здогадався обрати вірну путь — невідомо, але зробив він це собі на біду.

Аргонавти вертали на батьківщину не тим морським шляхом, яким дісталися Колхіди, а зовсім іншим, — попід північним берегом, сподіваючись, що колхи не здогадаються плисти сюди. І тільки надумали це, як на небі засяяла довга золота смуга і пролягла до обрію саме туди, куди вони обрали путь, — то Гера посилала добрий знак своїм улюбленицям аргонавтам. Вона ж дбайливо послала їм ходовий вітер, і ніс «Арго» із золотою головою богині швидко розтинав морські хвилі.

Та все ж колхи на чолі з Апсіртом випередили «Арго». Подавшись навпростець, вони перші дісталися місця, де в море впадає багатотова річка Істр, що тепер ми звемо Дунаєм. Тут вони перетяли дорогу аргонавтам і змусили їх пристати до острова в Істровім гирлі.

— Немає вже у нас такого дужого війська, як напочатку. Під високими мурами Трої загинуло безліч наших воїнів, загинули славетні герої і найперший серед них — богорівний Ахілл. А коли нам забракло снаги, то треба вдатись до якоїсь хитромудрої витівки. Ось послухайте, друзі, що я надумав.

І Одісей притишив голос, аби чужий хто не почув:

— Треба збудувати величезного дерев'яного коня. Всередині в ньому хай сховаються наші найвідважніші герої, а решта хай сплять наш табір, посідають на кораблі й відпливуть неначе додому. Насправді ж вони сховаються за островом Тенедосом у тихій затоці. А до троянців ми пошлемо надійну людину, хай скаже, буцім дерев'яний кінь — то наша жертва всемогутнім богам, щоб дарували нам щасливий зворотний шлях. Ось побачите — троянці повірять і втягнуть до міста коня, а тоді вже нехай начуваються!

Сподобався ахейським вождям цей хитрий задум, і вони всі як один пристали на нього. Споруджувати дерев'яного коня доручили найкращому майстрові серед ахейців — Епею, а допомагало йому багато молодих воїнів. Хто рубав на лісистих схилах зеленої Іди дерева, хто зносив їх у долину, ще інші тесали колоди.

Швидко звівся той кінь, величезний, наче гора, і здалеку видний. Хто ж із сміливців сховається в ньому? Та охочих виявилось стільки, що довелося їм тягти жереб.

І от у нічній темряві всередину дерев'яного коня повлізали могутні герої: хитромудрий Одісей, ясноволій Менелай, видатний майстер Епей, дужий Діомед і ще багато героїв. Наймолодший серед них був Ахіллів син Неоптолем, гарячий, нестримний юнак.

Тільки-но з темних глибин Океану почало підводитись ясне сонце, як троянські дозорці, що чатували на високому мурі, побачили дивне диво: від берега один по одному відпливають чорнобокі ахейські кораблі, і легкий вітер уже напинає їм білі вітрила. Ніде по всій долині не видно жодного воїна, а там, де був їхній табір, тільки дим від згарища здіймається вгору.

Ця новина швидко облетіла всю Трою. Збуджені троянці розчинили міську браму й побігли до берега. Здивовано розглядалися вони довкола — весь табір зруйновано, намети попалено, скрізь безлюдно і порожньо. Тільки по деяких слідах іще можна впізнати: тут стояли кораблі, тут був намет лютого Ахілла, а тут іще недавно вирував бій.

А що ж ото за споруда? Якийсь кінь, величезний дерев'яний кінь! Збентежені троянці щільно обступили дерев'яне диво, кожному хотілося зблизька глянути на того коня і свою думку сказати.

— Тягнімо коня до міста! — гукнув хтось, та з натовпу обурено закричали:

— Ні, це якийсь ахейський підступ!

- Киньмо коня в море!
- Краще його підпалити!
- Або пробити списом черево та глянути, що там усередині.
- Не руште коня! Може, це дар небесним богам!

Троянці ніяк не могли дійти згоди, і гамір знявся ще дужчий. Тим часом до берега поспішав Аполлонів жрець Лаокоон зі своїми синами. Ще здалеку він став гучно кричати:

— Нещасні! Чи ви глузду позбулися? Невже хтось повірив, що вороги насправді забралися звідси? Хіба ж ви не знаєте, на які хитрощі й підступи вони здатні? Може, в дерев'яному коні сидять озброєні воїни? А може, вони сподівалися з цієї величезної потвори роздивлятися, що ми робимо в місті? Ой, бійтеся данайців, навіть тих, що приносять дари!

По тих словах Лаокоон схопив у воїна, що стояв поруч, важкий спис і дужою рукою метнув його в коня. Спис застряг у дерев'яному череві, аж затремтіла вся споруда, розлігся гуркіт і наче мідь забряжчала.

Та, видно, боги засліпили троянцям розум. А якби вони послушалися свого жерця, то священна Троя стояла б і досі.

Аж тут іздалеку залунали вигуки й галас: пастухи вели з долини ахейця, що добровільно здався в полон. Це був той молодий воїн, що його ахейці навмисне залишили на узбережжі, і тепер він чинив так, як навчив його хитромудрий Одиссей.

Звідусіль збігалася молодь, щоб глянути на полоненого ворога й поглузувати з нього. А він, безборонний, із міцно зв'язаними руками, став перед царем Пріамом, розпачливо перебіг натовп очима і заплакав:

— Горе мені, горе! Чия земля, чия вода мене прийме? Ахейці кинули мене, не пустили на корабель, а тепер троянці жадають моєї крові!

Той плач трохи розчулив натовп. Юнаки перестали глузувати з полоненого, а цар Пріам звелів йому все розповісти про себе — якого він роду, чого zostався сам-один на березі та на що сподівається далі.

— Але кажи тільки правду, — похмуро зауважив старий Пріам.

— Авжеж, тільки щиро правду казатиму! — вигукнув полонений. — Звати мене Сінон, роду я небагатого і не забагатів на війні. Ніколи я не крився, що не хочу воювати, завжди мріяв якнайшвидше повернутися до рідного Аргосу. За це мене і не злюбили вожді, а найдужче — ненависний Одиссей. Він чекав тільки нагоди позбиткуватися з мене. Та навіщо про це згадувати? Карайте мене швидше, це добре потішить і вас, і ахейців.

Натовп знову загув. Тепер усіх зацікавила доля полоненого, і той повів розповідь далі:

— Ахейці нарешті потюмилися воювати і надумали вертати додому. Та на заваді їм стали супротивні вітри й буревії. Тоді віщун Калхант пояснив, що треба принести в жертву морським божествам людину. Жажнулися воїни, а лихий Одиссей підказав віщуніві моє ім'я. Всі зраділи,

що уникли смерті, а мене притьмом зв'язали і мали вдосвіта вбити. Та я порвав пута і в темряві втік. Усю ніч я переховувався на багнистому озері в густім очереті, аж поки відпливли ахейські кораблі. Тепер я не побачу любої батьківщини, не побачу рідних дітей і старого батька. Мабуть, їх покарають, щоб помститись мені за втечу.

На мить полонений замовк та, скинувши швидким оком на царя Пріама, заголосив:

— Благаю тебе, царю, зглянься на людину, що безневинно стільки лиха зазнала. Хай блаженні боги, що знають усю правду, дарують тобі милосердя.

Зворушений тими словами, цар Пріам звелів розв'язати полоненому руки і ласкаво мовив до нього:

— Забудь про своїх кривдників, віднині ти житимеш з нами. Та поясни ще одне: навіщо ахейці збудували дерев'яного коня? Це якась обітниця богам а чи військова споруда? Тільки кажи мені правду.

— Присягаюся тими путами, які я розірвав, і тими кривавими ножами, що їх я уникнув: усе, що я кажу, — щира правда! — І віроломний Сінон аж руки звів догори. — Ахейці збудували дерев'яного коня в дарунок Афіні Палладі, аби власкавити сувору богиню. Коня навмисне зробили такого завбільшки, щоб ви не змогли втягти його крізь міську браму. Адже якби дерев'яний кінь опинився всередині Трої, то могутня Афіна Паллада стала б вашою опікункою у війні.

Повірили троянці підступному Сінонові, його брехливій мові, страшним клятвам та удаваним сльозам. Повірили ті, кого не здолали ні десять років війни, ні криваві рани, ні загибель вождів, родичів, друзів.

Раптом усі обернулися до моря. Там, від острова Тенедоса, пливли до берега дві здоровенні змії. Раз у раз вони підводили голови з червоними, наче кривавими, гребенями, вигинали дужі хребти і хвости, аж від того здіймалися хвилі. Біля берега море запінилося, вкрилося білим шумовинням, і змії повилазили на землю, бридкі, лиховісні.

Настрахані люди кинулися врозтіч, та змії на них не зважали, вони повзли просто до жертовника, де Лаокоон із двома хлопцями, своїми синами, ладнався принести жертву безсмертним богам. Змії миттю обвили стрункі хлоп'ячі тіла і стали їх душити. Кинувся Лаокоон мерщій боронити синів, та змії обвили і його, ще раз і ще.

Потвори здавили могутнє тіло і кусають, бризкаючи отрутою. Даремно жрець, упершись дужими ногами в землю, силкується розсунути ті слизькі, але наче залізні обійми, — вони стискають дедалі дужче і дужче. А сини вже геть зникають.

Тоді закричав Лаокоон, як кричить недобитий жертовний бик, і нелюдський той крик здійнявся до самого неба. Та незабаром усе стихло. Обидві змії кинули мертвих і поповзли геть, до храму Афіни Паллади.

Там вони і сховалися під круглим щитом біля підніжжя статуї грізної богині.

Мовчки спостерігали все це троянці, і в кожного серце мало не спинилося з жаху.

— То кара! — почувлися голоси. — Кара Лаокоонові за те, що насмілився кинути спис у коня, подарованого Афіні Палладі. Треба якнайшвидше втягти того коня до міста, щоб грізна богиня зласкавилася.

Не довго думавши, троянці кинулися руйнувати міський мур і прилеглі будинки, щоб протягти в місто коня; інші підвели йому під ноги котки, об'язали дерев'яну шию ливами і нарешті гуртом потягли коня в місто. Навколо бігли юнаки й дівчата, співаючи святкові гімни, і щиро тішились, коли їм щастило бодай торкнутися ливви.

У проломі міського муру кінь чотири рази застрягав, і щоразу в ньому глухо і грізно бряжчала зброя. Та збуджені троянці нічого не чули. Вони протягли дерев'яного велетня аж до акрополя і там установили, заклевавши його свіжимо зіллям і квітами.

Нараз із царського палацу вибігла, наче сама не своя, віща Кассандра, Пріамова гарна дочка. Охоплена жахом, вона стала благати троянців:

— Схаменіться, люди, отямтесь, адже чорна загибель вже близько! Через вас упаде наша Троя!

Та віщій Кассандрі ніхто не йняв віри, як завжди. Всі гучно веселились і святкували кінець довголітньої війни.

А в дерев'яному коні причаїлись ахейські герої. Найбільша небезпека для них уже наче минула. Вони чули веселі вигуки, музику і співи, чули, як лється вино з численних амфор, — видно, троянці випили його вже чимало. Аж тут знадвору почувся ласкавий жіночий голос, він кликав на ймення ахейського героя, що сидів у дерев'яному коні.

— Це моя дружина! — здивовано схопився той.

Але ту ж мить Одіссей владно затулив йому рукою вуста.

Тоді знадвору обізвалася дружина іншого героя, потім — ще іншого, та всі ахейці мовчали, стискаючи в руках зброю. Ніхто не міг збагнути, звідки взялися тут, у Трої, їхні дружини, тільки мудрий Одіссей розумів, що то якісь підступи ворогів.

Насправді воно так і було. Пріамів син Деїфоб, що після Парісової загибелі взяв собі за дружину прекрасну Єлену, повів її тепер до дерев'яного коня і там наказав викликати найсміливіших ахейців на ймення голосами їхніх дружин.

Єлена це зробила майстерно, її дзвінкий голос звучав щоразу по-іншому, але завжди ніжно і звабно. Та з дерев'яного велетня ніхто не озвався.

Уже сонце зайшло і швидко посутеніло, поволі стихали музика й гамір. Сп'янілі від радості й вина троянці розходилися по домівках, а

дехто вже спав просто неба, примостившись десь на вулиці чи на майдані.

А в цей час від острова Тенедоса відпливали до Трої чорнобокі кораблі з ахейським військом, готовим до бою. Зійшов ясний місяць, замерехтіли зірки, та ахейці і так добре знали дорогу до узбережжя, де стільки років вони воювали.

Тихо йшли кораблі, ніде ані вогника, ані зайвого звуку. Зненацька на передньому судні блиснув яскравий вогонь. То був домовлений знак для Сінона.

Ахесць уже давно чатував на міському мурі. Побачивши нарешті, як блиснув у морі вогонь, Сінон хутко зліз додолу і побіг до дерев'яного коня. Пильно оглядівшись, він подав умовний знак ахейцям, що сиділи всередині, й відчинив старанно замасковані дверцята.

Обережно, один по одному, повиходили сміливці й наче розтанули в ночі. А незабаром знялися в небо криваві омахи пожеж.

Місто зайнялося враз звідусіль, і в яскравому світлі заграви було видно, як крізь пролом у міському мурі, крізь той пролом, що зробили вдень самі троянці, тепер вбігає до міста ахейське військо.

Страшна, кривава була та ніч, остання ніч священної Трої...

ТІФОН 9
ДЕМЕТРА І ПЕРСЕФОНА 12
ПРОМЕТЕЙ 19
ПАНДОРА 27
МАЛИЙ ГЕРМЕС 29
ДАФНА 34
НАРКІС 38
ПІГМАЛІОН 41
АДОНІС 43
ІО 46
ФАЕТОН 50
ЄВРОПА 56
КАДМ І ГАРМОНІЯ 60
АКТЕОН 65
ДАНАЇДИ 69
ПЕРСЕЙ 73
ТАНТАЛ 82
НІОБА 85
ГЕРАКЛ 90
 Народження героя 90
 Гераклова юність 92
 Одруження і безумство
 Геракла 93
 Подвиг перший:
 Немейський лев 94
 Подвиг другий:
 Лернейська гідра 95
 Подвиг третій:
 Керинейська лань 97
 Подвиг четвертий:
 Еримантський вепр 99
 Подвиг п'ятий:
 Авгієві стайні 101
 Подвиг шостий:
 Стімфалійські птахи 104
 Подвиг сьомий:
 Критський бик 105
 Подвиг восьмий:
 Діомедові коні 107
 Геракл у Адмета 109
 Подвиг дев'ятий:
 Ішполітин пояс 112
 Геракл у Лівії 113
 Подвиг десятий:
 Геріонові корови 115
 Подвиг одинадцятий:
 золоті яблука Гесперид 117

 Подвиг дванадцятий:
 пес Кербер 119
 Інші Гераклові подвиги 122
 Деяніра 123
 Іола 124
 Смерть і безсмертя Геракла 127
АРГОНАВТИ 130
 Фрікс і Гелла 130
 Ясон 133
 Відплиття 136
 Острів Лемнос 137
 Пропонтида 139
 Дальші пригоди 141
 Сімплегади 145
 Острів мідних птахів 147
 Колхіда 149
 На Олімпі 150
 В Еетовому палаці 152
 Медея 154
 Ясонові подвиги 156
 Золоте руно 157
 Втеча 159
 Зевсова кара 160
 Нові випробування 162
 Повернення 164
 У Коринфі 167
 Ясонова смерть 169
ТІРРЕНСЬКІ РОЗБІЙНИКИ 170
ТЕСЕЙ 174
ЦАР ЕДІП 182
МЕЛЕАГР 193
СІЗІФ 198
КРИЛАТИЙ КІНЬ 202
ОРІОН І ПЛЕЯДИ 207
ОРФЕЙ І ЕВРІДІКА 211
ДЕДАЛ ТА ІКАР 216
МІДАС 222
ЕРІСІХТОН 226
ЕАК 229
НА ОСТРОВІ КЕОСІ 233
АРАХНА 237
ГІАКІНТ 241
КІКЛОП І НЕРЕЇДА 244
ПЕЛЕЙ І ФЕТІДА 248
ПАРІСІВ СУД 253
ВИКРАДЕННЯ ЄЛЕНИ 259
ДО ЗБРОЇ! 266
ТРОЯНСЬКИЙ КІНЬ 271
Словник міфологічних імен
та географічних назв 278
Перелік ілюстрацій 294